

НАЦІЯ В ПОХОДІ

NATION IM AUFBRUCH

Орган
української державницької думки

На правах рукопису.

НАЦІЯ В ПОХОДІ

двотижневик, орган української державницької думки

Видає В. Кужим, Bln.-Zehlendorf, Kirchstraße 4, Tel. 85 20 51

Редагує Колегія.

вшиток сьомий

Берлін, 31. Травня 1939

Зміст:

- В. ЛИПИНСЬКИЙ: Патріотизм і шовінізм (з листа)
G. K.: Die Wegweiser des ukrainischen Staatsgedankens
М. МИРОНЕНКО: Вміти сказати „ні“!
АР.: Сталін підготовляє голод в Україні!
І. Г—ич: Думки не на часі
М. ГОСТРИЙ: Московська еміграція й ми
Pro domo sua

NATION IM AUFBRUCH

Halbmonatschrift der ukrainischen nationalen Staatsideologie

Herausgeber: W. K u j i m, Bln.-Zehlendorf, Kirchstraße 4, Telefon 85 20 51

Redigiert vom Ausschuß.

НАЦІЯ В ПОХОДІ

NATION IM AUFBRUCH

Орган української державницької думки

В. Липинський про патріотизм і шовінізм

(З неоголошеного листа)

В цьому своєму листі Ви порушили незвичайно важне питання націоналізму і шовінізму, на яке постараюсь Вам тут коротко відповісти.

Націоналізм буває двоякий: державно-творчий і державно-руйнуючий -такий що сприяє державному життю даної нації і такий, що це життя розідає. Прикладом першого може бути націоналізм англійський; другого-націоналізм жидівський, польський, український. Перший єсть націоналізмом територіяльним і політичним, другий єсть націоналізмом екстериторіяльним і віроісповідним. Перший я називаю патріотизмом, другий шовінізмом.

Коли Ви хочете, щоб була Українська Держава — Ви мусите бути патріотами, а не шовіністами. Що це значить?

Це значить перш за все, що Ваш націоналізм мусить бути опертий на любови до своїх земляків, а не на ненависти до них за те, що вони не українські націоналісти. Ви мусите все своє почуття і весь свій розум напружати на те, щоб найти порозуміння, найти спільну політичну мову, з місцевим „не-націоналістом“, иншими словами: сотворити з ним разом на Українській Землі окрему державу . . . . .

Шовініст робить навпаки: він завжди во ім'я націоналізму порозуміється з чужинцем проти свого земляка . . . . .

Одначе шовінізм український рижниться від шовінізму польського і жидівського, які він наслідуює, тим, що він не має таких глибоких культурних і економічних коріннів, що дали б йому змогу стати сильним віроісповідним і економічним рухом, як останні. Культурні коріння України в народі українським не глибші від коріннів Руси, і коли почати грати на почуттях, на емоціях, на „національній вірі“, то на Україні переможе завжди „Союз Русского Народу“, а не „Союз Українського Народу“. Шовінізм український, який єсть націоналізмом по моді лавочників і по моді живущих од віттарів

„національної віри” інтелігентів, доведе політичну ідею України до загибелі, бо ані дійсні бакалейщики, ані до чогось здатні інтелігенти на Україні шовінізмом українським не захопляться. У нас він буде репрезентований завжди типами Донцових і тому подібних озлоблених і еґоцентричних (закоханих в себе) людей, які своєю безсилою злобою все творче, життєздатне на Україні від України відгонятимуть.

Отже будьте патріотами, а не шовіністами. Бути патріотом це значить прагнути всіма силами своєї душі до сотворення людського, державного, політичного співжиття людей, що живуть на Українській Землі, а не мріяти про витоплення в Дніпрі більшости своїх-же власних земляків. Бути патріотом це значить шукати задоволення не в тім, „щоб бути Українцем”, а в тім, щоб було честю носити імя Українця. Бути патріотом це значить перш за все вимагати гарних і добрих учинків од себе, як від Українця, а не перш за все ненавидіти інших тому, що вони „не-Українці”. Врешті бути патріотом це значить, будучи Українцем, виховувати в собі перш за все громадські, політичні, державно-творчі прикмети: віру в Бога і послух Його законам, тоб-то духові вартости, далі вірність, твердість, сильновольність, дисципліну, пошану для своєї традиційної Влади (монархізм), загалом кажучи лицарськість — тоб-то політичні вартости. Натомість бути шовіністом це значить прикривати свою духову пустоту (безреліґійність), і своє політичне руїництво: отже зрадицтво, хисткість, безвольність отаманію, самозакоханість, карєризм, декласованість — фанатичними вигуками про „Неньку-Україну”, про „рідну мову”, про „ми Українці!”, про клятих „Москалів і Ляхів” і т. п. Борони Вас Боже, од такого рода „націоналізму”, який може принести тільки те, що вже приніс: руїну України . . . . .

Наближаються Різдвяні Свята і Новий Рік. . . . . Шлю Вам найсердечніші Святочні та Новорічні привітання і бажаю Вам багато сил духових та фізичних, успіху в Вашій праці, молодечої віри та бадьорости і як найбільше патріотизму, а як найменше шовінізму.

Райхенау, 12. 12. 1925.

Die Wegweiser des ukrainischen Staatsgedankens

(G. K.) Der ukrainische politische, jedoch ganz besonders staatliche Gedanke der neueren Zeit, hat seinen Ausgangspunkt in der sehr bewegten geistigen Tätigkeit der Ukraine im 18. Jahrhundert.

Inmitten der trüben Lage der „Hellada der Steppe“, wie Herder die Ukraine bezeichnete, macht sich die Tätigkeit der Zeitgenossen stark bemerkbar. Die Ideale eines freien und souveränen Volkes

und der Wiederaufrichtung eines ukrainischen Kosakenstaates finden ihren Ausdruck in der geschichtlichen und politischen Literatur (die berühmte Geschichte der Russ, J. Konisky zugeschrieben), in einer Reihe politisch-literarischer Werke (wie z. B. das Gespräch zwischen der Ukraine und Großrußland usw.), in Berichterstattungen und Reden der Vertreter des ukrainischen Adels Gr. von Poletika, Mich. Skoropadsky und anderer, sowie der Emigranten P. Orlik und Anhänger der Mazepa-Bewegung.

Die Tätigkeit der Träger des ukrainischen Staatsgedankens im 18. Jahrhundert steht im Zeichen des das damalige Europa beeinflussenden aufgeklärten Absolutismus. Ein tiefempfundenes Vaterlandsbewußtsein, der Gedanke einer fortschrittlichen und freisinnigen Monarchie, alles das, was der geistigen Haltung des Zeitalters Friedrichs des Großen und Voltairs ihr Gepräge gibt, drängt auch die ukrainischen politischen Geistesrichtungen zur Polemik, zum Kampf gegen die bestehende Ordnung, zu der Vorstellung von besseren Lebensformen in der Ukraine. Mit dieser geistigen Einstellung steht ebenfalls die politische Betätigung der Ukrainer im Einklang, zu deren bedeutendsten Äußerungen der Schritt des Patrioten und Staatsmannes Grafen W. Kapnist im Jahre 1791 in Berlin gehört.

Die französische Revolution, die sich zum Ziele machte, überall, und auch in Kiew, den „Baum der Freiheit“ aufzupflanzen, lenkt die ukrainische politische Gedankenwelt in die ideologischen Bahnen einer revolutionären Demokratie (Dekabristengruppe in der Ukraine, [1825], Ukrainische Vereinigung von P. Lukaschewitsch.)

Auf den Grundlagen des Romantismus entsteht eine neue Gedankenrichtung in der ausgleichenden Bewegung der Cyrillo-Methodisten, vertreten durch Schevtschenko, Kostomarov, Kulisch, Gulak. Diese Gruppe, mit ziemlich eklektischer Weltanschauung, bestimmt die Entwicklung des ukrainischen politischen Gedankens auf lange Zeit hinaus. Die Vorstellung einer revolutionären Demokratie, vermengt mit slavistischen und sozialistischen Utopien aus dem Jahre 1848, beherrscht das ukrainische Geistesleben eines ganzen Jahrhunderts. Zugleich jedoch bergen die Cyrillo-Methodisten, von denen viele den Einfluß der romantisch-mystischen Literatur (Lamennais, Joseph de Maistre) und auch der deutschen Philosophie (Fichte, Schelling) kennen gelernt haben, eine Fülle aufbauender Elemente, die berufen sind, den Eckpfeiler der ukrainischen national-staatlichen Idee aufzurichten, und zwar in einer hohen, fast messianischen Auffassung. Andererseits hält es derjenige Teil der konservativen ukrainischen Schriftsteller, die sich von den freiheitlichen Gedankengängen abgekehrt haben, mit der imperialistischen Idee, verherrlicht sie sogar, wie z. B. Kwitka-Osnowjanenko, Gogol, Korsun. Ihren letzten und stärksten Ausdruck haben die französischen revolutionären Einflüsse in M. Dragomaniv gefunden, dessen Werk das ganze ukrainische revolutionär-demokratische Jahrhundert abschließt und die ukrainische Allgemeinheit, unter der Losung des Fortschrittes, dem Jahr 1917 zuführt, das ja zweifellos im Zeichen Dragomanivs und seiner Schüler steht. Doch schon seine Zeitgenossen, O. Konisky,

Ol. Ptschilka - Kossatsch und andere, vertreten einen gänzlich neuen politischen Gedanken, von dem offiziellen und „modernen“ grundsätzlich verschieden. Es ist nicht mehr das Ideal einer staatenlosen Gemeinschaft, in der nationalen Fragen eine untergeordnete Rolle zukommt, sondern das Ideal im Sinne der Nation, die nur in einem eigenen staatlichen Gebilde ihren richtigen Ausdruck findet und eine volle Entwicklung ihrer kulturellen und materiellen Werte zu gewährleisten vermag. So geschieht es, daß in den achtziger Jahren im Gegensatz zur starken Strömung internationalen Charakters die auf den Marxismus und Anarchismus zurückgeht, eine ukrainische nationalstaatliche Bewegung sich Bahn bricht, als Ausdruck einer Besinnung auf die ruhmreiche Vergangenheit, als scharfe Reaktion gegen die von den Staaten, unter denen die Ukraine aufgeteilt war, betriebene polonisierende und russifizierende Politik, als Stimme derer, die den reellen Wert der Ereignisse erkennen, die dem heimatischen Boden und seiner Tradition am nächsten stehen. Zu solchen Pionieren gehört die Gruppe der Tarassowzi („Fortsetzer der Sache von Tarass Schevtschenko“), im Jahre 1891 gegründet. Die ideologischen Grundsätze dieses Zusammenschlusses finden wir in der Organisation „Verteidigung der Ukraine“ von 1904, der R.U.P. begründet in 1900 und im Programm der Ukrainischen Volkspartei aus 1902. Die Gedanken, die von den genannten Bündnis- und Presseorganen, wie „Der Bauer“ und dergl. verbreitet werden, haben wenig Gemeinsames mit der Richtung, welche von den revolutionären Strömungen in Rußland und der Dragomanivschen Ukraine befolgt wird. Sie sind jedoch die scharfe Betonung der Notwendigkeit eines ukrainischen selbständigen Staates, das letzte Ziel der in der Generation sich verkörpernden Bestrebungen, als Ausdruck des ukrainischen Nationalismus. Die Hauptfigur dieser nationalstaatlichen Bewegung ist M. Michnowski, der sich aus der Gruppe Gleichgesinnter wie I. Lypa, J. Batschynski (Autor des Werkes „Ucraina Identita“), die Dichterin L. Ukrainka (Kwitka - Kossatsch), W. u. S. Schemet, E. Lubarskyj usw. durch das Temperament eines revolutionären Kämpfers und seine klare Weltanschauung emporhebt.

„Wir wollen nicht länger die Moskauer Herrschaft über uns walten lassen . . . , wir wünschen eine einheitliche, unzertrennliche, selbständige Ukraine von den Karpathen bis zum Kaukasus . . . , die Ukraine den Ukrainern“, das sind die Losungen Michnowskis, die er zur Zeit des Zarentums und der Revolution unbeirrbar zu verwirklichen sucht. Doch ist er mit seinen Anhängern in der Minderheit, da die Theorie Dragomanivs von einer „freien Verbindung mit Rußland“ den Gedanken der ukrainischen Selbständigkeit überwindet und dem Einzug des Bolschewismus verhilft. In den Nachrevolutionen Jahren, von 1920 ab, entwickelt sich die ukrainische nationalstaatliche Ideologie hauptsächlich in der Emigration. Jedoch auch in der Sowjet-Ukraine versucht eine freiere Auffassung sich vom Druck einer feindlichen und utopistischen Doktrin loszulösen, so Schumski und Chwiljowy, die recht eindeutig Gedanken im Sinne Michnowskis vortragen, obwohl sie noch vor kurzem zu seinen Erz-

feinden zählten. Die Zertrümmerung des Marxismus ist der hauptsächlichste Sieg des ukrainischen geistigen Kampfes der Gegenwart. Die verbleibende Aufgabe besteht in der positiven Beantwortung der Fragen, die vom Schicksal an die Ukraine gestellt sind. Die Rolle des Schöpfers einer ukrainischen national-staatlichen Ideologie in erster Reihe ist W. Lipinski zugefallen. Die Tätigkeit der Vorgänger zusammenfassend, arbeitet nunmehr die junge Generation, indem sie den ukrainischen Staatsgedanken auf die Höhen eines nationalen Romantismus trägt, zugleich aber ihn auch objektiv und realistisch begründet. Ihnen allen hat Lipinski sein Gepräge gegeben. Es sind B. K u t s c h a b s k i (Konservatismus), M. I v a n e j k o (konstruktiver Nationalismus), J. L y p a (Rassenfrage), B. H o m s y n (ukr. Monarchismus).

Auf diesen Grundlagen, von den Wegweisern des rationalistischen 18. Jahrhunderts, des messianisch-romantischen 19. ausgehend, aus der Tatsache der in 1917 erfolgten nationalen Wiedergeburt und letztlich dank der Arbeit von Denkern in der Art eines Lipinskis — konnte die staatsaufbauende Hetmanbewegung geboren werden, als vollständigste Antwort auf alle die Ukraine angehenden Schicksalsfragen, als Erscheinung, die den Problemen der ukrainischen Rasse, des ukrainischen Bodens und der ukrainischen Tradition am besten gerecht zu werden vermag.

МИКОЛА МИРОНЕНКО

Відень

Вміти сказати „ні“!

Протверезіння необхідне нам у цій важливій добі, хоч і трагічній для України. І це протверезіння наступає. Коли з одного боку можна ствердити занепад наших ілюзій щодо „сприятливих конюктур“, щодо „заінтересування нашою справою вирішними чинниками“ — в ділянці зовнішній, то внутрішньо, прискореним темпом посувається справа інтегрування зріжничкованого українського суспільства й постійне посилювання фронту боротьби з паразитами. Доба безжурности й легкодухости здається звільна минає. Починаємо думати більш річево й послідовно. Починаємо звільнятися од зайвого сентименталізму, що наказував нам вірити в омани, починаємо тверезо дивитись на справи й непохитно визнаємо один наказ доби: в с е і в с і н а с л у ж б у н а ц і о н а л ь н и х і н т е р е с і в.

Годі вкривати правди, що в останньому часі українство зазнало прикрих ударів долі, що виявило себе цілковито неспідготованим і навіть розгубленим перед подіями, які переростали нас своєю неблаганістю, приміненням засади: твоя сила в тобі самому. В результаті білянс для українства багатший в пасиви, ніж у активи.

1. Східня Україна, розбуджена легендою Карпато-української державности, що перелітала кордони, затихає в рямах „сов. патріотизму” й стає тереном чергової хвилі бруталного експериментування, терору, воєнно-бюрократичного режиму. Йї суджені ще роки тяжкої проби.

2. Західня Україна, в верхах дезорієнтована, податна на всякі можливі спекуляції нею, в низах узята в кліщі окупаційного гнету, інспірованого шалючим польським шовінізмом. Марево чергової масакри, роздмухуване польською вулицею, стоїть над краєм і паралізує всю його волю й енергію.

3. Еміграція, виставлена на поталу шкідників, щопиш починає підводитись від тяжкого удару. Здорова течія починає бити жвавіше, хоч відосередні сили діють: збанкrotовані групи й кліки, переліцитовуючи себе в демагогії, кожна на свій лад хоче збити капітал на терпінню нації, використати конюнктуру й опанувати дезорієнтовані маси.

Оздоровлення повинно наступити що скоріше. І не помилилось, коли ствердимо, що оздоровлення еміграції буде вирішати для всієї української спільноти, під усіма окупаціями. Нині, як ніколи перед тим, роля еміграції вдячна й ефективна. Оздоровлення повинно наступити через ґрунтовну ревізію політичної української лінії, яка раз на завжди мусить найти точку опори. Наше опертя в зовнішньому світі, але не в конюнктурі, а в загальних напрямних політики доби, що проходить під знаком далеких мет. Тому саме не сміємо гнати у нашій закордонній акції за скороминаючими успіхами й блефами, а мусимо вміти чекати, мусимо бути витривалими. Наші успіхи в зовнішній ділянці це не спорадичний фашерверк, яким звичайно втішаються легкодухи, це не проминальний осяг, здобутий випадковою зручністю якоїсь групи чи навіть особи. Наше становище як рівного контрагента згл. хочби як потенційно поважної величини залежить від оздоровлення внутрішнього. А це вже мусимо провести безкомпромісово, негайно й доцільно.

Партійницькі формули нині не істотні. Ідеологічно-політичні й світоглядові розходження затираються в обличчі основної проблеми. Українство виразно розколюється на два табори: 1. табор чесного патріотичного й творчого активу, що глядить за дальшими обрїями української справи, за заощадженням національних сил, за реальною й хосенною акцією, 2. табор спекулятивного, хобобливо-амбітного, хиткого українського пораженства, що летить на легкі осяги, на легке життя короткими „етапами”. Перший ставить собі гасло: Батьківщина понад усе, другий: понад усе „рідня” кліка. Перший змагає до єдности суспільства, другий до розбиття його. Перший пристосовує конюнктуру до українського інтересу, другий навпаки, інтерес до конюнктури. Перший табор дбає передусім про як найбільш раціональне витворення й зужиття української сили, другий намагається як найскоріше її розтратити, живучи надією, що всеодно „нам допоможуть”...

Перемога першого табору, органічного й живого не за горами. Занепад другого нині вже очевидний, завтра буде фактом. Бо вирішають у переломових хвиликах національної історії не рецепти партійних магів, а жива, внутрішня сила нації, що переборює всі недуги й нераз остоюється й смерті. Так буде й сьогодні. Змобілізовані добою, найкращі й найсильніші з табору українського національного оптимізму мусять визначити поточний період своєю посиленою працею. Певна себе, своїх ідеалів, молода група української національної роботи повинна скінчити раз на все з українським хаосом і дефетизмом. Вона повинна довершити діла єдності, вона повинна викресати те спільне для всіх Українців, що стане потім бойовим гаслом. А коли схоче накинути українським широким масам свій політичний світогляд, нехай не вагається, коли він служить ще більшому скріпленню України. Майбутнє належатиме до того, хто сміє сказати „ні”, там де боягузи мовчать або злякано потакають.

Сталін підготовляє голод в Україні!

[АР] Ізольована од участі в європейській політиці, Сов. Росія зайнялась випрямленням „лінії” свого внутрішнього життя. Увесь світ, від якого ССРСР відгородився китайським муром, не знає й не уявляє собі варварськості метод внутрішньої політики Сталіна. Та хоч і знає, мовчить, бо втягнення большевиків у табор „демократичних” підюджувачів до війни нині на порядку дня. На теми внутрішніх справ у ССРСР не лицює говорити якраз тепер . . . .

Але натоміць, ми мусимо говорити! Мусимо послідовно продовжувати обвинувачування режіму, що держиться терором, нечуваним насильством і методами, які по своїй дьявольській рафінованості не знаходять прикладу, ні в минулому, ні в сучасному!

Облишаючи наші внутрішні справи, мусимо нагадати світові, що за ризькою смугою діються речі, які перекреслюють не лише політичні права українського народу, але, які загрожують йому впрост фізичною загрозою. Бо кремлівський тиран збагнув, що винищити нас духово він не в силі, що непоборний український дух буде йому повсякчасною загрозою й нема надій приєднати до ідеї „совєтського патріотизму” поганьблену, здавлену й увязнену Україну. Йде про систематичне нищення української нації як такої. Україна напередодні чергової „чистки”, що загрожує вже не одиницям і десяткам, а міліонам! І тому, хоч мовчать всі, мусимо бити на сполох!

Маємо відомости, що в поточному році Сталін підготовляє повторення „кампанії” 1933—1934 року, яка коштувала Україні багато мільонів людських істнувань, яка луною пройшла по світі й схвилювала глибоко все українське суспільство по цей бік Збруча.

Притоку до цього дає ясно й недвозначно декрет Совнаркома оголошений в травні б. р., а спрямований проти селянства, яке належно не виконує зобов'язань супроти держави й переступає закон про колективізацію. Цьогорічній весна виявила недбайливе ставлення до засівної кампанії, а жнива, як передбачує більшовицька преса, викликають вже нині песимістичні настрої. Можливо, стверджують офіційні чинники, відчується хлібний недобір. Наскільки розмови про справи „недобору” тобто голоду ще досить притишені, то причини й наслідки „неврожаю”, „недобору”, „невиконання пляну” обговорюються значно ширше. Декрет м. ін. говорить про те, що нерівномірне розселення в СРСР треба урегулювати якраз у зв'язку з недовиконанням засівного пляну. Населення з тернів перенаселених, слід перевезти в області рідкозаселені, як напр. у велику й багату Сибір...

З другого боку декрет передбачує дуже суворі кари за надуживання права приватної власності, що прислужувало зколективізованам селянам. Це право зявилося як вислід „толеранційної” політики кремлівського центру, приміненої після катастрофи 1933 р. Колхозники одержали можливість мати свої огороди й сади. Та, як помічає декрет, це „благодійство” Сталіна зазнало зловживань. Колхозник уділював більше уваги своїй земельній частці, а занедбував працю для держави. Отже нині, совітський уряд хоче звернути з дороги „толерантності”, а слідкувати за точним і сумлінним перестеріганням засад колективного господарювання.

Для нас ясна мета декрету й коментарів сов. преси. Виснажене працею для держави, що „викачує” не лиш надвижку, але бере собі львину частину урожаю, зколективізоване селянство перед руїною. Штучно викликаний голод наближається й охопить передусім Україну, як хлібний шпихлір СРСР, а також як терен протибільшовицьких і сепаратистичних настроїв. Убити енергію населення й позбавити його на будуче всяких можливостей спротиву — ось головне завдання голодової політики Сталіна. Він хоче зліквідувати в масовому масштабі і на дальшу мету українську, небезпеку „геніальним” проєктом переселення в Сибір. Це переселення відбудуватиметься за попереднім відібранням всіх останніх залишків приватної власності. Отже головна ціль буде осягнена: виснажити, виморити голодом, довести до меж найскрайнішої нужди й потім погнати в далеку чужину.

Цікаве наświetлення цієї справи дають англійсько-більшовицькі часописи, що з ентузіазмом кричать (як Д а й л и Т е л е г р а ф) про „мудру й певну” політику Сталіна. „Кон Ревю” в відносній статті доказує, що Україна завжди була неплодородною(!), що слава про чорнозем це міт, що степи в Україні бувають родючі лише тому, що попіл степової трави, яку спалює сонце, з весняними снігами йде в ґрунт. Натомісць коли нема снігу, то цей попіл вивітрюється й в зв'язку з цим наступають хронічні неврожаї. Біль-

шевики, як пише згаданий часопис, гадали перешкодити цьому явищу глибоко розгортаючи ґрунт з допомогою тракторів, але помилились — трактори виорали на поверхню неродючі верстви . . . .

Як бачимо механіка справи поставлена прекрасно. Перш за все акція на місцях, потім декрет з центру, що узаконює безправя, а потім акомпаніамент і „науково-ідеологічне узасаднення” за допомогою закордонних жидівсько-большевицькофільських експозитур і експертів. Без сумніву, саму катастрофу, що її причини большевики звалять на об’єктивні обставини (неродючий ґрунт, посуха тощо), большевицька преса закордоном не зможе замовчати. Але вона тоді буде твердити, що голод існує не лише в Україні, а що це явище загальноросійське. Напевно як і в попередніх роках будуть створені „російські комітети допомоги”, щоб ще краще відвернути увагу од властивої мети: винищення антибольшевицького, українського селянства.

Тому необхідно, щоб українство закордоном, без різниці політичних переконань в цій загально-українській справі задалегідь зайняло належну позицію. Наше завдання це розкрити суть останнього потягнення сов. влади й представити його на осуд світовій opinio.

Брюссель, у травні 1939.

І. Г—вч.

Думки не на часі

Читання горе-ідеологів табору т. зв. націоналістів із ОУН призводить, звичайно, до юмористичних настроїв. З одного боку це опереточна буфонада, кукурікання тенора, що зривається на найвищих піскливих нотах, з другого боку це примітивне нецтво й анальфабетизм, од якого не залишається нічого іншого як здвигнути раменами, з третього боку це ославлене хитрування „хитрого малороса”, ...

М. Хвильовий каже, в його дотепному окресленні надніпрянського просвітянства: „наслідувачі, ці верескляві поросята накладаються незлічимим натовпом із ненажерством на кожного більшого мистця, заялозюють і призводять до абсурду кожну велику ідею.” Щось од цих „вересклявих поросят,” які в часі М. Хвильового виступали в постаті комуністичних Пилипенків, нині, по цей бік Збруча особливо, є й у галапасницькій галайстрі, що з вереском пропагує свій заялозений, зведений до абсурду „націоналізм” . . . .

Юмористика булаб на місці, колиб жили ми в нормальних умовах. Але верескляві поросята це такаж сама болячка України як у своїому часі демократична, що діяла в роках революції, галаслива, демагогічна, примітивна. Це

той опір, який доводиться продовж усієї нашої історії зустрічати здоровій державницькій думці. Це моральне і фактичне розброювання нації, заміна її дійсних і органічних вартостей сурогатами; сурогатами доктрин, що сперечаються з генеральними українськими ідеями, сурогатами проводу, що без усяких даних на це, вперто й не зражаючись невдачами, преться „виражати” волю нації, вкінці, сурогатами акції, що породжена фальшивими й нелюбичними в заложенні засадами „доктрини”, веде націю до загибелі.

Візьмемо хочби дві великі ідеї, по які сягнула думка майських мозочків табору „верескливих поросят” й їх спростила.

1. Ідея Української Імперії. Вона від якогось часу стає одним із „бойових“, „максимальних“ і „популярних“ гасел. Кидається це просто на вітер, от так собі, як вуличний „слюган”. Проповідувати ідею Імперії, це значить здавати собі справу, як і чому Україна має бути імперією, ставити перед цим гаслом ряд передумов, базуватись на означених ідеологічних концепціях, брати під увагу всі об'єктивні, реальні фактори, без яких ідея Імперії є мертвою і пустою. „Верескливі поросята”, що спирають всю свою акцію і виправдують рацію свого існування „національним еросом”, „волею нації” не потребують цього. Історія, досвід, врешті звичайна обсервація життя для них зайві, хоч би й сто разів їм доказувано, що імперії будується тільки тоді, коли існує відповідна державна структура, що імперія, зложена з різних етнічних матеріалів, хоч і під проводом одного, вимагає опертя не на „національній вірі” і на „національному еросі”, але на спільній державній ідеології, яка зв'язує всі частини імперії в одну історичну цілість. Європейці, будуючи імперії, навіть на нищих цивілізаційно й расово теренах, стосують розумну політику державницького, а не націоналістичного принципу. Європейці, які за своєю „національну віру” є певні від віків. А що станеться з тією Укр. Імперією, яку будемо будувати на націоналістичних засадах, ми-які зо своїм „національним еросом” у себе, вдома, не завжди чуємось певно?

2. Ідея місії українського народу. Це гасло теж просовгується іноді по націоналістичній пресі; велике та святе, буде заявлене як і всі інші. Месіянїстична ідея є надто поважна, щоб нею можна було жонґлювати. Про місію народів по перше рішає історія й її факти, апріорно говорити про свою „місію” це, лагідно кажучи, виглядає на мегаломанію або на маніяцтво, на яке могли собі дозволити польські романтики з їх істерією „Христусовей Польскі” або етальтовані мрійники. Ставити месіянїзм в програму цілого політичного табору відважно, але допускально, коли так само як і в попередньому є на те передумови ідеологічного і фактичного характеру. Конкретно, на теренах сходу існує цілий ряд месіянїстичних ідей, які ті передумови мають, що мусимо признати, хоч й як це нам неприємно. Має дані на месіянїзм

православ'я з його продуманою і глибокою філософічною системою, має на це дані і с л я м, що може нам поважно загрознити в басейні Чорного моря, має на це дані й Р о с і я (побольшевицька), що завдяки своїй культурній еліті, від Пушкіна, Хомякова, Достоевського, Леонтієва і аж до Бердяєва, невпинно працює над щораз то новими формулами російського месіянства, як ідеї атракційної для інших народів. Якій дані є в нас, коли розпоряджаємо лише засадами „національного еросу“? Місії накладаються або силою духа або силою баїнета. Силу духа наших „месіянців“ і їм подібних знаємо, культурну працю їх спостерігаємо. Нема в ній нічого, ні проміняючого, ні атракційного, крім ідіотичного малпування чужих зразків, крадення чужих ідей, крім ославлених „сльоґанів“, що відбивають муринським барабаном. І тим цілим, в додатку позиченим апаратом пустопорожніх гасел бідні люди гадають „духово“ завоювати Козацію, Сибір, дійти до кордонів Індії? Накинути Сходові, що має своє окреме, яскраве внутрішнє життя, свій глибокий духовий світ, „післанництво“ мафії, якої кругозір сягає не далі ріднього загумінка або ц. к. касарні?

Отже тоді сила баїнета? Сумніваємось. Люди, що не були в стані зорганізувати військової сили на маленькому Закарпатті, а в своєму „месіянстві“ засліпленні навіть не могли збагнути того засадничого правила, що армія не сміє бути власністю одної партії, хочби при зустрічі з примітивною справою оборони розлогих кордонів, яка нас жде в першу чергу, розгубляться. Зрештою, не вперше. Ті, що були роками на Великій Україні, не зуміли збагнути ні її духа, ні духа революції, якої були свідками; вони ж гадають поширювати кордони аж на Білорусь, під Москву, за Передкавказзя й над Волгу! Бож хіба марно малюють в своїх пропагандивних виданнях кордони такої „ОУН-івської“ України, чим загально й не раз осмішують не лиш себе, але й всіх Українців.

М. Хвильовий писав про нас, що ми ще „клясична країна Гаркун-Задунайщини, просвітництва, культурного епігонізму, клясична країна р а б с ь к о ї психології“. Не лиш у царині культури, мистецтва. В загальній царині національного самостановлення. Наша нація щоплиш у процесі організації, на великому історичному закруті. Нічого дивно, що в цих трагічних і героїчних умовах впадаємо у крайність, бентежимо себе й інших „імперіями“, „місіями“ й т.п. не здаючи собі справи, що це й є якраз продукт нашої рабської психології, того назадняцтва, що завжди лиш малпує, повторює чужі „панські“ слова і сліпаючи за чужими зразками породжує калікувату „синтезу“ духової гаркун-задунайської хохландії з „духом часу“.

Не зменьшуємо вартости нашого народу. Віримо в себе, в живі сили нашої нації, що стверджено її історією. Віримо в українську великодержавність і в місію українського народу.

Але хочемо, щоб дійсність відповідала мрії. Хочемо на тлі українського Дикого Поля, багатого й широкого, аде якогж ще хаотичного найти те спільне, що Українців з їхнім історичним і сливе невилічним анархізмом зєднає і звяже в одну могутню цілість для сповнення справжніх великих ідей. Тим спільним може бути не непевний „національний ерос”, а держава на традиція, виявлена в ідеї Монархії. Ця ідея з черги, перебираючи на себе всі містичні нити минулого, вяскравлені в історії київського стольного Городу, гетьманського Чигрина й Батурина зможе золиш дати підложжя для ідеї Української Імперії. І похідньо від неї буде ідея української місії, що полягатиме на створенні з українства і його конкретного вияву — Української Держави, такої промінної духової сили з глибоким етичним змістом, що дійсно потрапить воскресити післанництво Києва — світоча Півдня.

МИКОЛА ГОСТРИЙ

Прага

Московська еміграція й ми

Московська еміграція сьогодні на розпутті. Її відношення до большевиків поділило її на кілька таборів: одна частина еміграції шукає звязків і підтримки у тотальних держав та хоче допомагати тим державам у їх боротьбі проти большевиків, друга частина, навпаки, шукає звязків і підтримки в таборі „великих демократій” та вважає за потрібне тимчасово терпіти большевицьку владу як необхідне зло, з міркувань вищої, державної московської рації. Третя група займає невтральну позицію, ні туди, ні сюди . . . . Та нарешті четверта група, це та, що ідейно, чи задля вигоди орієнтується на большевиків і є з ними в прямому звязку. Большевики пильно стежать за життям московської еміграції і всіми силами стараються нищити ворожі їй емігрантські групи та побільшувати ряди тих, що, чи то з міркувань московської державної рації, чи то зо шкурницьких мотивів готові служити большевикам або бодай їх терпіти. Одним із козирів большевицької Москви для поширення своїх впливів на московську еміграцію це її крутий зворот в національній московській політиці в бік посилення безоглядного московського централізму, повного й одвертого відновлення культу московських державницьких традицій з ільорифікацією державних мужів старої імператорської Росії . . . .

Таким маневром большевики бють одразу двох зайців: з одного боку підтримують до себе симпатичні настрої в московській еміграції, а з другого в самій Московщині поновлюють духовий звязок із московським народом, що на випадок зов-

нішньої війни буде мати велике значіння. Московський нарід, не дивлячись на рафіновану комуністичну пропаганду, не виявляє, великої охоти битись за гасла комун. інтернаціоналу та скоріше піде битись за зрозумілі й близькі йому ідеали національні та інтереси московської великодержави.

Українсько-московські взаємовідносини на еміграції є назагал ворожі. Коли деякі групи московської еміграції виявляють певне зрозуміння щодо української національної справи, то це зрозуміння не йде далі признання культурної автономії для українського народу в межах однієї московської великодержави.

Тому на сьогодні й в українському таборі не має напрямків, якіб шукали ширшого контакту й зближення з московською еміграцією. Соціалістичні українські групи, во імя „світового братерства” утримують звязки та ніби мають ще й спільні пляни на майбутнє, з відповідними колами московської еміграції, та це не можемо брати поважно під увагу, бо українські соціалісти не виявляють сьогодні настроїв ширших українських верств.

Дуже вороже оцінює московська еміграція український Гетьмансько-державницький табір і це зрозуміло чому: москалі мають розвинене державницьке почуття і оцінюють безпомилково ступінь небезпеки для себе від того чи іншого українського табору.

Тому в своїй боротьбі проти українського Гетьмансько-державницького руху, як проти найбільш небезпечної української політичної групи, москалі вживають всякої зброї та використовують зручно і наші українські внутрішні антагонізми . . . .

Культурно одшліфована й державницько вихована верхівка московської еміграції творить поважну небезпеку для української державницької справи, хочби й тому, що й по цей день держить під своїм впливом значне число людей українського походження т. зв. малоросів. Сьогодні в умовах, коли наша Батьківщина має ще на собі лише сіру вбогу свитину, а не дорогоцінну горностаєву мантию, тим тяжше вести бій за поворот денационалізованої частини укр. народу до рідної стихії. І саме тому український Гетьмансько-державницький рух з його культом величї української Гетьманської Держави в давньому й недавньому історичному минулому та з його надіями і перспективами на майбутнє є дійсною небезпекою для московського табору та цих його впливів на наших зросійщених земляків.

Гетьмансько-державницький рух є нашою єдиною надією на те, що й зросійщені й спольщені наші земляки незабаром зіллються в одно нерозбірне національне тіло для величї й слави нашої Батьківщини України!

Pro domo sua

Полемізувати з пресовими шакалями-зайва витрата часу. Полемізувати з анонімовими розбійниками пера тим більше. Вияв їх безмежної глупоти й безсилої, але скаженої люті мали ми нагоду з гумором читати в ч. 307 паризького „Українського Слова”. Воно присвятило одному числові нашого часопису чимало місця й чимало запасів брехні, провокації й розбишацької лайки, що складають „духовий” арсенал того й йому подібних видавництв. Реагувати й спростовувати неправди, писані в зв'язку з нашим часописом, значилоб безцестити діло, якому наш часопис служить. Одначе, щоб баламутство не ширилось, вважаю необхідним спростувати декілька уступів згааного еляборату в „У. Слові”, що заторкують мене о с о б и с т о , мою гідність як українського письменника й журналіста, та й просто як Українця.

В статті п. з „Шулери пера”, підписаній буквою „Д.” м. інш. є мова про „спеца на всі руки”, що „навинувся скоропадчукам” і який, як із дальшого тексту видно, має бути редактором „Нації в Поході”. [Хоч як відомо з оголошення, наш журнал досі редагується колегією.] Осібняк, підписаний під статью „Шулери пера” оминув назвати ім'я й прізвище цього „спеца” зрозумілих, тактичних причин. Бож це ім'я й прізвище (себто мос, Юрія Косача) є відоме читачам тожог „Українського Слова”, де з різних нагод писалось руками редакторів чи співробітників „У. Слова” про нинішнього „спеца” як про: „кол. політичного в'язня й нашого дорогого товариша”, „нашого молодого й славного письменника”, якого таж редакція „Українського Слова” в супровідному листі до чужинців представляла як „одного з наших найкращих” яким хвалилася перед земляками в Америці, якого писання рекламувала як „високопатріотичні й високовартісні”, якого передові статті, вірші, новелі, повісті й ідеологічні праці містила за повним ім'ям і прізвищем, криючи їх під псевдонімами й криптонімами (Аскольд Згаринич, Роман Мстиша, Харківець, Омеґа, Пілігрим, Гордієнко, Ю. Волинський і і б. ін.) тільки тоді, коли матеріал, писаний ним заповняв майже ціле число „У. Слова”. Очевидно, не в інтересах редакції „У. Слова” було вміщування цього прізвища в пашквільній статті, бо тодіб ясным стало моральне обличчя керівництва часопису, що називас „шулером пера” людину, яка заступала ідеологічну лінію часопису, людину, якої ім'ям і працею згадане керівництво спекулювало в масах. Спекулює й досі, неправдиво інформуючи низовиків ОУН [головно в Галичині], що, мовляв, „Ю. Косач з нами” . . . . Зогляду на те, що це моральне обличчя керівництва „У. Слова” мені давно відоме, а деінде, в моїх літературних працях [нпр. „Чарівна Україна” й ін.] я вже представив його більш плястично, що мені ближче ніж всяке інше представлювання, може більш зрозуміле й відповідне духовому рівневі пресової каналі з „У. Слова”, переходжу над цєю справою до порядку. Натомісь спростовую декілька фактичних даних, а саме:

І. „для нього [себто для мене, Ю. К.] писати ідеологічно-політичні статті самих протилежних напрямків, то так як їсти хліб з маслом”, пише п. Д. Отже це твердження не відповідає дійсности, а є найпідлішою провокацією й демагогічною, свідомою брехнею. Бож ідеологічно-політичні статті, як є відомо не лиш осібнякові, що скрився за буквуку Д, але українському громадянству, що знає мене краще ніж усіх редакторів „У. Слова” на купу, я писав лише в пресі двох напрямів: націоналістичного (ОУН і ФНЄ) та гетьманського. Докладно: в „Смолоскіпах”, „Студентському Голосі”, „Нашому Кличі” (Львів), „Розбудові Нації”, „Сурмі”, „Українському Націоналісті”, „Новому Шляху”, „Українському Слові”, „Націоналісті”, „Самост. Думці”, „Українських Вістях”, „Нашому Стягу”

і в „Українському Робітнику”. В усіх інших органах я містив лише літературний матеріал (поезії, новелі, повісти, статті на літературні теми), матеріал, який має вартість не партійно-групову, а загально-українську, так напр. матеріал, друкований в „Нових шляхах”, містиві ЛНВ Донцова. Цей ввесь матеріал, зібраний в кількох окремих книжках одержав I і II нагороди Т-ва Журналістів і письменників ім. І. Франка у Львові та II нагороду Укр. Католицького союзу й т. д. Це potwierджує рівнож загально-українську вартість того матеріалу. Ані в совіто ані в польно-фільській, ані в ундівській, католицькій, ліберальній, православній, евангелицькій і т. п. пресі я ідеологічно-політичних статей не писав. Щождо ідеологічно-політичних статей, досі писаних мною, то й обі націоналістичні (ОУН і ФНЄ) і гетьманська преси могли їх містити без змін і містили [так напр. стаття „Відродження міту” друкована в „Розбудові Нації” була вміщена без змін в „Нашому стягу” та в „Українському Робітнику”]. Бож писав я передусім 1. про український націоналізм і українське державництво, 2. проти теперішнього большевицького курсу на Сх. Україні, 3. проти Польщі, 4. проти УНР, себо на теми, які обом напрямам преси, були, або повинні бути істотними. Правда, лише в гетьманській пресі я писав проти Д. Д о н ц о в а, а то не тому, що націоналістична (ОУН) преса не погоджувалась із мою оцінкою цього політичного письменника, а тому, що б о я л а с ь містити статті проти нього.

Коли нищепідписаний вмістив в „Укр. Слові” статейку з випадом проти Д. Донцова, яка по свому змісті не перечила думкам редакторів „У. Слова” висловлюваням устно, то другогож дня мені предложено до підписання в 24-годинному речинці готову заяву з осудом згаданої статейки. Нищепідписаний із місця зложив письмenny заяву про вихід із числа співробітників „У. Слова”. Така його відповідь була одобрена навіть деякими, не едеморалізованими членами проводу ОУН, що називали методи „У. Слова” „большевицькими”. Та їх голос не вирішає.

Моя літературна діяльність в органах не-націоналістичної преси від „Нових шляхів” починаючи, була докладно в і д о м а нерівництву націоналістичних видавництв закордоном, де я почав працювати від 1933 року. Вже по моїй співпраці в видавництвах, згадуваних автором статті „Шуцери пера” один із найвідповідальніших чинників Проводу ОУН (дн я 9. березня 1935 р.) писав до мене:

..... Говорив отже з Вами як з б л и з ь к о ю [підкресл. автора] людиною, супроти якої не зобов'язують „дипломатія” і різні „тактичні” маневри. Дивуюся, що Ви не зуміли вловити моїх тенденцій і самої суті справи. Тут лише зазначу, що колиб я і всі ми мав якісь сумніви до Вашої особи, то постаравсяб уже на початку оминути саму можливість нашої зустрічі.....

Ціль цього мого листа не в тому, щоб Вас перекоувати. Через мене сама організація виявила добру волю злучити Вас з рухом на основі ясности, довіря і співпраці. Від Вас залежить рішення. Я охоче вірю в ширість Ваших намірів працювати для націоналізму, але не знаю чи спроможетесь їх реалізувати, коли по старому будете десь на боці від руху. Пам'ятайте-пословицю: „один в полі не воїн”.....

В світлі вищенаведеного, обвинувачення трусливого писакки з під темної зорі, що продукується в „У. Слові”, звучить як негідна провокація і хамська клевета.

2. Цей же писакка з породи журналістичних каналієв згадує про мою „особисту пестру історію”. Зогляду на те, що таке речення звучить явною провокацією, що малаб на меті обвинуватити мене чи то в зміні моїх політичних поглядів і переконань, чи то в мандрівках по політичних партіях, стверджую, що досі я до ніякої політичної партії,

групи, кліки й т. п. не належав і ніде не декларував себе за жадною з існуючих по цей бік Збруча політичних формацій українських. Натомість від шкільної лавки до нинішнього дня я почуваю себе українським патріотом і цих моїх поглядів особистих я не зраджував ні в письмі, ні в чині. Мій світогляд і мої ідеї мав я нагоду виявити і в літературній праці, що є найважливіше. Будучи в рр 1926-30 одним із основників або й провідників автономних [нині не існуючих] ідеологічних і революційних формацій як то „Союзу Націоналістичної Молоді” у Львові, „Об'єднання Націоналістів-Державників” у Варшаві, „Української Боевої Організації й інш. (на Волині), я в 1928 р. був безпосередньо зв'язаний з закордонним проводом ОУН (яка лише починала організовуватись), але до самої ОУН не належав, ні тоді, ні після того.

В 1933 р. по моїм виїзді з краю, мені один із відповідальних чинників проводу ОУН заявив, що я можу до місцевого (празького) відділу ОУН без перешкод вступити. Я не вступив, бо попередні роки досвіду вказували мені на недоцільність ближчого зв'язку з закордонними українськими політичними формаціями. Так напр. 1. коли я вислав до проводу ОУН у 1929 році план розбудови націоналістичного руху на Волині, Холмщині, Підляшшу, Поліссі, то цей план чи його копія опинились у руках польської влади і на цій підставі, я мимо непризнання до вини, за час превентивного 2-ох літнього арешту, був засуджений луцьким судом на 4 роки в'язниці. 2. коли мені провід ОУН у 1929 передав призначення на повнення функцій Секретаря ОУН на Волині через „довірену” особу, то та особа показаласть співробітником польської й большевицької влади К. М и х а л ь ч у к о м і це призначення рівнож фігурувало в моєму акті обвинувачення на суді. 3. коли я в 1929 році почав співпрацювати в „Нових шляхах” з метою виїзду на Рад. Україну та повідомив про це закордонний провід ОУН, (який цей план виїзду одобрив), то особа, з якою я мав контактуватись в цих справах виявилась платним большевицьким агентом. Ці факти були для мене достатнім доказом, що ангажуватись у орг.-політичну працю закордоном є щонайменше вчинком нерозважним; тож по виході на еміграцію я працював лиш як письменник і журналіст, на тлі явних соборницьких і державницьких, громадських організацій як напр. Укр. Нар. Союз у Франції й ін. Тим самим, закид в „пестрій історії” є безпідставним і брехливим.

3. Натяком, що відноситься до мене посередньо, через вжиття слова „хлібодавці”, автор, укритий під буквою Д, хоче, правдоподібно, поставити в відповідну площину питання мого матеріального забезпечення. Для типу осібняків, що значаться буквами Д, не маючи відваги показати своє обличчя, натяк на „хлібодавство” є зрозумілим на тлі специфічної ментальності тих громадських паразитів, що з них переважно рекрутуються обслуговачі пашквілянтської преси типу „У. Слова”. Ті злидарі духа й шкурники, що на крові братів і на патріотизмі малосвідомих мас від років ситять свої синекюри, не уявляють собі своїх ідеологічно-політичних настроїв інакше, як у зв'язку з шлуноквим питанням. Воно для панівного в нашій добі типу людської мр'язі є вирішальним. Тому на цього рода провокації, — відомі прийоми з практик каналської преси, зокрема на сторінках „У. Слова”, якого керівництво краще чим хто інший поінформоване було про справи мого матеріального забезпечення, в час коли я в „У. Слові” працював і в час, коли я від нього відходив, не бажаючи продавати ні моєї совісті, ні гідності, відповідаю лиш повною погордою. Бож знаю, яка ціна всім панам „Д”, що їх нікчемні й брудні пера можна купити гуртом і поодинці.

Як видно з усього powyшого, методи провокації дуже примітивні. Вони знаменні для розбійницької психології пресових гієн, що сумовито виючи, передбачують свій недалекий й неславний сумерк.

Берлін, 24. 5. 39.

Юрій Косач.

